

Nr 1

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till radioansvarighetslag, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 11 november 1966 dagtecknad proposition, nr 156, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att anta vid propositionen fogat förslag till radioansvarighetslag.

Propositionen har hänvisats till lagutskott och tilldelats första lagutskottet. Genom överenskommelse mellan konstitutionsutskottet och första lagutskottet har propositionen hänskjutits till sammansatt konstitutions- och första lagutskott. Till det sammansatta utskottet har därjämte hänskjutits följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna *I: 805* av herr *Ernulf* m. fl. samt *II: 980* av fru *Gärde Widemar* och herr *Hamrin* i Jönköping ävensom

2) de likalydande motionerna *I: 806* av herr *Gösta Jacobsson* samt *II: 979* av herrar *Björkman* och *Nordgren*.

Det vid propositionen fogade lagförslaget är av följande lydelse.

Radioansvarighetslag

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Denna lag gäller yttrandefriheten i ljudradio- och televisionsprogram (radioprogram) som svenskt programföretag äger anordna med ensamrätt.

Bestämmelsen i 5 § andra stycket är tillämplig även på meddelande för offentliggörande i program som anordnas av utländskt programföretag. Bestämmelserna i 2 § första stycket samt 4, 5 och 7—9 §§ äro ej tillämpliga på program eller del av program som består i direktsändning av dagshändelse eller av sådan gudstjänst eller offentlig tillställning som anordnas av annan än programföretaget.

I frågor, som ej behandlas i denna lag eller i bestämmelse som meddelats med stöd av lagen, gäller vad som föreskrives i annan författning.

2 §.

Missbruk av yttrandefriheten i radioprogram medför ansvar och skadeståndsskyldighet endast när gärningen innefattar yttrandefrihetsbrott. Vad som sagts nu gäller även förverkande av egendom och annan särskild rättsverkan av brott.

Med yttrandefrihetsbrott i radioprogram avses i denna lag framställning eller offentliggörande, som enligt 7 kap. 4 eller 5 § tryckfrihetsförordningen skulle ha varit att anse som tryckfrihetsbrott, om gärningen begåtts genom tryckt skrift. Yttrandefrihetsbrott föreligger endast om programmet blivit sänt.

Bestämmelse i brottsbalken eller annan lag om påföljd för brott, som avses i 7 kap. 4 och 5 §§ tryckfrihetsförordningen, eller om förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan av sådant brott gäller även när brottet är att anse som yttrandefrihetsbrott i radioprogram.

3 §.

För varje radioprogram skall finnas en tillsynsman med uppgift att förebygga yttrandefrihetsbrott. Ingenting får sändas mot tillsynsmannens vilja.

Tillsynsman skall vara myndig och ha hemvist i Sverige.

Tillsynsman förordnas av programföretagets chef eller av annan tjänsteman hos programföretaget enligt bestämmelser som meddelas av Konungen. Uppgift om vem som är tillsynsman skall före sändningen av program antecknas i register, som föres hos programföretaget och är tillgängligt för allmänheten.

4 §.

Tillsynsman är ansvarig för yttrandefrihetsbrott i radioprogram för vilket han är förordnad.

Beträffande program som direktsändes kan dock den som skall förordna tillsynsman besluta, att i stället var och en som framträder i programmet själv skall bära ansvaret för yttrandefrihetsbrott som han begår. Om beslutet skall före sändningen underrättelse lämnas till de berörda och anteckning göras i register som avses i 3 § tredje stycket. Har sådan åtgärd försumrats beträffande någon av dem som skola framträda i programmet, är beslutet utan verkan mot honom.

Har tillsynsman ej förordnats eller uppgift härom ej registrerats före sändningen, vilar det ansvar för yttrandefrihetsbrott i programmet som tillsynsmannen skulle ha burit i stället på den som haft att förordna tillsynsman.

5 §.

Ansvar för yttrandefrihetsbrott i radioprogram eller för medverkan till sådant brott får ej ådömas annan än den som är ansvarig enligt 4 §.

Den som lämnat meddelande för offentliggörande i radioprogram är fri från ansvar, när ansvarsfrihet skulle ha förelegat om meddelandet under motsvarande förhållanden lämnats för offentliggörande i tryckt skrift.

6 §.

För skada på grund av yttrandefrihetsbrott i radioprogram svarar den som är ansvarig för brottet enligt 4 §. Om brottet hänförs till program eller del av program som består i sådan direktsändning som avses i 1 § andra stycket, åligger skadeståndsskyldigheten gärningsmannen eller, om

flera medverkat till brottet, gärningsmannen och övriga medverkande i förening.

Programföretaget är skyldigt att jämte den för brottet ansvarige ersätta skadan.

Skadeståndsskyldighet får ej åläggas annan än den som är ansvarig för skadan enligt första eller andra stycket.

7 §.

Fråga som rör missbruk av yttrandefriheten i radioprogram bedömes efter samma grunder som gälla för bedömningen av missbruk av tryckfriheten enligt 1 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen.

Den som är ansvarig för innehållet i radioprogram enligt 4 § första eller tredje stycket skall anses ha haft kännedom om innehållet och medgivit att programmet sändes.

I mål om ansvar eller skadestånd eller om förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan på grund av yttrandefrihetsbrott i radioprogram får fråga ej väckas om vem som, utan att vara ansvarig för brottet eller skadeståndsskyldig enligt denna lag, författat eller framställt programmet, framträtt i detta eller lämnat meddelande för offentliggörande i programmet.

8 §.

Mål om ansvar eller skadestånd eller om förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan på grund av yttrandefrihetsbrott i radioprogram upptages av Stockholms rådhusrätt. Om det är lämpligt med hänsyn till utredningen, kostnader och andra omständigheter, kan sådant mål upptagas även av annan rådhusrätt som är behörig att pröva tryckfrihetsmål.

Beträffande rättegången äga i övrigt 12 kap. och 14 kap. 1—3 §§ tryckfrihetsförordningen samt lagen den 22 april 1949 (nr 164) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål, jämte anslutande föreskrifter, motsvarande tillämpning. De som äro jurymän för tryckfrihetsmål äro behöriga att medverka även i mål som avses i denna paragraf.

Allmänt åtal för yttrandefrihetsbrott i radioprogram väckes av justitiekanslern. Sådant åtal skall väckas inom sex månader från det programmet sändes.

9 §.

Tillsynsman, tjänsteman hos programföretaget eller annan som har att taga befattning med radioprogram eller med nyhetsmeddelande för sådant program får ej avslöja vem som författat eller framställt program, framträtt i program eller lämnat meddelande för offentliggörande i program. Detta gäller dock ej, om den vars namn avslöjas samtyckt till detta eller om skyldighet att avslöja hans namn föreligger enligt lag.

Brott mot denna paragraf bestraffas med böter eller fängelse i högst ett år. Åtal får väckas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal. Åklagare är justitiekanslern.

10 §.

Närmare bestämmelser för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Konungen meddelar även bestämmelser om skyldighet för programföretaget att vidtaga åtgärder för att säkerställa framtida bevisning om innehåll-

4 Sammansatt konstitutions- och första lagutskotts utlåtande nr 1 år 1966

let i radioprogram och fastställer villkoren för att enskild skall få taga del av sådan bevisning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1967.

Motionerna

I de likalydande motionerna *I: 805* och *II: 980* hemställs,

I. att riksdagen vid behandling av proposition nr 156 måtte besluta

1. att 1 § första stycket förslaget till radioansvarighetslag får följande lydelse:

»Denna lag gäller yttrandefriheten i ljudradio- och televisionsprogram (radioprogram) som svenskt programföretag äger anordna med *tillstånd av Kungl. Maj:t.*»;

2. att en bestämmelse — motsvarande 7 kap. 6 § andra stycket tryckfrihetsförordningen — att domstol kan förordna att dom varigenom är-kränkt person erhåller upprättelse skall ges publicitet i radio- resp. televisionsprogram införes i radioansvarighetslagen, lämpligen i § 2;

3. att benämningen »tillsynsman» i lagförslaget utbytes mot benämning- en »programledare»; samt

II. att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderlig lagtext.

I de likalydande motionerna *I: 806* och *II: 979* yrkas,

A. att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 156 med förslag till radioansvarighetslag måtte besluta

1) att orden »med ensamrätt» måtte utgå ur 1 § första stycket;

2) att en ansvarig programledare jämte i förekommande fall ställföre- trädare skall finnas för vardera ljudradians program 1, 2 och 3, ljudra- dions regionala program, televisionens program 1 och 2, TT:s nyhetssänd- ningar samt TV-aktuellt;

B. att vederbörande utskott måtte utarbeta härför erforderliga författ- ningsändringar; samt

C. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning om att förslag måtte utarbetas om lagbestämmelser om ekonomiskt förtal.

Redogörelse för motionernas innehåll lämnas nedan.

Huvuddragen i nuvarande ordning m. m.

Beträffande huvuddragen i nuvarande ordning, den tidigare behandlingen av frågan om ansvaret för innehållet i radio- och televisionsprogram samt för innehållet i det av utredningsmannen, härads hövdingen Johan Björling,

avlämnade betänkandet »Radioansvarighetslag» (SOU 1965: 58) ävensom remissyttrandena över utredningsmannens förslag torde utskottet få hänvisa till s. 6—38 i propositionen.

Departementschefen

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Kling*, följande.

Reglerna för radions verksamhet har i vårt land till stor del vuxit fram vid sidan av lagstiftningen. Sveriges Radio grundar sin ensamrätt på ett avtal med staten, och riktlinjerna för radioföretagets programverksamhet är fastställda i interna programregler. Beträffande yttrandefriheten i radio- och televisionsprogrammen finns inga särskilda föreskrifter. I detta hänseende gäller allmänna straff-, civil- och processrättsliga bestämmelser, alltså samma bestämmelser som reglerar yttrandefriheten vid t. ex. en vanlig allmän sammankomst.

Avsikten är att de grundläggande reglerna för radio- och televisionsverksamheten i framtiden skall samlas i en radiolag. I det förslag till radiolag, som nyligen remitterats till lagrådet, fastslås sålunda bl. a. att programverksamheten skall handhas av ett företag med ensamrätt och att ensamrätten skall utövas opartiskt och sakligt. Programföretaget skall ha en självständig och fristående ställning i förhållande till statsmakterna. Självständigheten garanteras bl. a. genom ett uttryckligt förbud mot programcensur.

Det förslag till radioansvarighetslag, som utarbetats av en särskilt tillkallad utredningsman och som nu är aktuellt, behandlar en speciell sida av radioverksamheten. Förslaget innehåller bestämmelser bl. a. om vem som skall bära det straffrättsliga resp. skadeståndsrättsliga ansvaret för yttrandefrihetsbrott i radion — brott motsvarande tryckfrihetsbrotten i TF. I anslutning härtill finns i förslaget regler om ansvarsfrihet och anonymitetsskydd för dem som direkt eller via nyhetsbyråer lämnar radion informationer eller medverkar i program utan att vilja framträda öppet.

Programföretaget har i utredningsmannens förslag ålagts en vidsträckt skyldighet att svara både för skador på grund av yttrandefrihetsbrott och för andra skador på grund av innehållet i radio- och televisionsprogram.

Motiven för en särslagstiftning beträffande yttrandefriheten i radion är flera. Dels är det ett samhälleligt intresse att radions informationskällor kan skyddas på samma sätt som pressens och att personer som vill framträda anonymt i ett radio- eller televisionsprogram kan göra detta utan att riskera att bli avslöjade i samband med utredningar om yttrandefrihetsbrott. Ett naturligt tillvägagångssätt, om man vill tillgodose detta intresse, är att sätta vanliga regler om straff för medverkan till brott ur spel och

införa en särskild ansvarsordning för radion efter mönster av TF:s regler om ansvaret för innehållet i periodisk skrift. Dels är det också ett samhällligt intresse att förebygga rättskränkningar i radion och att sörja för att de som lider skada på grund av yttrandefrihetsbrott i radioprogrammen har effektiva möjligheter att få ersättning. I det sammanhanget är ett skadeståndsansvar för programföretaget som går utöver vad som följer av allmänna skadeståndsrättsliga regler ett närliggande önskemål. Ytterligare kan som skäl för lagstiftningsåtgärder pekats på oklarheter i det nuvarande rättsläget. Både för dem som skall bära ansvaret för yttrandefrihetsbrott och för dem som lider skada på grund av sådana brott är det angeläget att rättsreglerna på området är enkla och tydliga.

När ett tidigare förslag till radioansvarighetslag lades fram för några år sedan blev det under remissbehandlingen en i viss mån omstridd fråga om lagen motsvarade något egentligt behov. Denna gång är situationen en annan. Så gott som alla remissinstanser vitsordar nu behovet av lagstiftningsåtgärder. JK, som tidigare var kritisk men nu ger sin anslutning till tanken på en radioansvarighetslagstiftning som innefattar både straff- och skadeståndsrättsliga regler, motiverar sin ändrade ståndpunkt med hänvisningar till att radioverksamheten vuxit i omfattning och att programmen i allt högre grad kommit att inriktas på aktuella förhållanden och ömtåliga ämnen. Han erinrar också om att radion får allt större betydelse för nyhetsförmedlingen och åsiktsbildningen i samma mån som antalet dagstidningar med olika politisk färg minskar.

Även jag är av den åsikten att en särskild lagstiftning om ansvaret för missbruk av yttrandefriheten i radion och televisionen har en viktig uppgift att fylla. En sådan lagstiftning bör kunna utformas så att den tillgodoser angelägna rättssäkerhetsintressen och samtidigt blir ett stöd för radion i dess verksamhet som informationsorgan och debattforum. Den naturliga förebilden för en radioansvarighetslagstiftning är TF. Behovet av lagstiftningsåtgärder framträder betydligt klarare nu än bara för några år sedan.

I ett remissyttrande görs gällande att man helst bör vänta med en radioansvarighetslag ännu någon tid i avvidan på att hela frågan om yttrandefrihetens gränser blir utredd. Detta är en synpunkt som jag inte kan ansluta mig till. Jag kan inte finna några bärande principiella skäl för att man, som antyds i remissyttrandet, ev. skulle ge yttrandefriheten ett annat innehåll eller en annan omfattning i radion än i andra media. I utredningsmannens lagförslag finns bestämmelser som innebär att gränserna för yttrandefriheten i radion och pressen kommer att sammanfalla. Detta anser jag vara en både naturlig och ändamålsenlig ordning.

Inte heller i övrigt kan jag finna några skäl för att man i nuvarande läge, då flera utredningar sysslar med olika avgränsade problem som rör yttrandefriheten, skulle tillsätta ytterligare en utredning som skulle spänna över hela fältet av yttrandefrihetsfrågor.

Svea hovrätt och ett par andra remissinstanser för fram den i och för

sig naturliga tanken att man borde ge yttrandefriheten i radion grundlagskydd. Som chefen för kommunikationsdepartementet framhållit vid remissen till lagrådet av förslaget till radiolag kan man lämpligen i samband med det fortsatta arbetet på en total författningsreform undersöka om vissa viktigare bestämmelser beträffande radioverksamheten lämpligen bör skrivas in i själva grundlagen. Möjligen kan det då komma att visa sig att man bör revidera TF och inarbeta radioansvarighetsreglerna i en ny författning av grundlags karaktär för massmedia. Till detta är det emellertid för tidigt att ta ställning nu.

Det straffrättsliga ansvaret

Ett radio- eller televisionsprogram är regelmässigt resultatet av ett samarbete. Med nuvarande bestämmelser kan det just av den anledningen lätt inträffa att flera personer blir ansvariga för ett yttrandefrihetsbrott i ett program. Straff kan drabba både den som författat ett brottsligt yttrande, den som framfört det i programmet och den som medverkat till brottet genom att lämna en upplysning som lagts till grund för det brottsliga yttrandet.

I utredningsmannens förslag till radioansvarighetslag har ansvaret för yttrandefrihetsbrott konstruerats som ett ensamansvar. Som huvudregel har i förslaget föreskrivits att den som självständigt framför en mening i ett program ensam skall svara såsom upphovsman för innehållet i sin framställning, om han namnges i samband med sändningen eller — när det gäller televisionen — är allmänt känd. I övriga fall skall en särskilt förordnad programtjänsteman, i förslaget kallad programledare, svara för allt som förekommer i ett program som han är satt att övervaka. Regeln om upphovsmannaansvar har i förslaget försetts med åtskilliga undantag. Sålunda skall t. ex. ansvaret ligga på programledaren ensam eller på programledaren och upphovsmannen i förening, om ett inspelat yttrande bearbetats innan det sänts.

Ansvarsordningen i utredningsförslaget förutsätter ett arrangemang med programledarförordnanden och offentlig registrering. I förslaget finns också bestämmelser om att programledare skall förordnas för varje program och att sådana förordnanden skall antecknas i ett register, som skall föras hos programföretaget och vara tillgängligt för allmänheten.

Beträffande en speciell typ av program, nämligen direktsändningar av dagshändelser, gudstjänster och offentliga tillställningar, innehåller förslaget särskilda regler.

Remissinstanserna har med ett par enstaka undantag godtagit själva principen om ensamansvar för yttrandefrihetsbrott i radio och television. Ensamansvaret betraktas av remissinstanserna som en ofrånkomlig konsekvens redan av önskemålet att bereda radions informationskällor ett effektivt skydd. Jag delar denna uppfattning.

Likaså har remissinstanserna i allmänhet godtagit de föreslagna administrativa arrangemangen. Även i denna del har jag samma åsikt som utredningsmannen och remissinstanserna. Beträffande programledarinstitutionen vill jag, för att undvika missförstånd, redan här säga att jag inte tänker mig ett system med endast en eller ett par programledare för hela radio- och televisionsverksamheten. Det är visserligen angeläget att förordnanden som programledare meddelas endast för kvalificerade personer i relativt hög ansvarsställning, men det är också viktigt att man ser till att antalet programledare inte begränsas så hårt att programledarna i praktiken kommer att sakna möjligheter att granska programmen från yttrandefrihetssynpunkt. Närmare bestämmelser om programledare bör, såsom utredningsmannen förutsatt, utfärdas i tillämpningsföreskrifter till lagen.

Den av utredningsmannen föreslagna utformningen av ensamansvaret med ansvar i vissa fall för upphovsmannen till ett brottsligt yttrande och ansvar i andra fall för programledaren har utsatts för kritik i åtskilliga remissyttranden. Flertalet remissinstanser med särskild erfarenhet av frågor, som rör yttrandefriheten i radio och press, anser att utredningsmannen avlägsnat sig onödigt långt från förebilden i TF. De vill väsentligt utvidga området för programledarens ansvar för yttrandefrihetsbrott. Sveriges Radio har sympatier för ett i princip generellt programledaransvar, men företaget stannar till sist för att förorda sakligt betydelsefulla men lagtekniskt relativt litet ingripande ändringar i syfte att råda bot på vad företaget uppfattar som allvarliga brister i utredningsförslaget. I ett par andra remissyttranden går kritiken i rakt motsatt riktning. RÅ och Svea hovrätt vill sålunda begränsa programledarens ansvar och i stället utvidga området för upphovsmannaansvaret.

Om man väl har bestämt sig för att ha ett ensamansvar och ett system med programledare, förefaller det naturligt att utforma radioansvarighetsreglerna i så nära anslutning som möjligt till TF:s regler med endast sådana avvikelser från mönstret som är motiverade av väsentliga olikheter mellan radion och pressen. Sådana synpunkter som att det är tilltalande att den som framträder öppet i ett radioprogram med en egen åsikt också får bära det juridiska ansvaret för vad han säger har under sådana förhållanden inte någon större tyngd. Samma synpunkt skulle med lika stort fog kunna åberopas i förhållande till pressen. Utgivaren av en tidning ansvarar ju även för namngivna artikelförfattares bidrag. Denna ordning har för övrigt inte visat sig medföra några olägenheter i praktiken.

Utredningsmannen anser emellertid att frågan om vad som bäst gagnar yttrandefriheten inte kan bedömas på samma sätt när det gäller radion som när det gäller en enstaka tidning. Garantin för att vi genom pressen får allsidig information och debatt ligger, säger han, i det förhållandet att den samlade pressen består av många tidningar med olika åskådningar. Radion där-

emot är ett monopolföretag som skall ge samhällsfrågorna en allsidig belysning och lämna plats för olika meningsriktningar. Radions roll i samhället är snarare att jämföra med den samlade pressens än med en enstaka tidnings. Utredningsmannen fruktar att radion skulle kunna frestas att bli restriktiv i sin gallring av materialet och i debattprogrammen sålla bort obekväma eller ytterlighetsbetonade meningsyttringar, om programledarna skulle stå ansvaret för allt som sägs i dessa program. Programverksamheten skulle därigenom så småningom kunna komma att bli ett uttryck för en sammanhängande åskådning.

Den jämförelse som utredningsmannen sålunda gjort mellan radion och pressen är i och för sig träffande, men i likhet med flera remissinstanser som uppehållit sig vid utredningsmannens argumentation på denna punkt anser jag att han dragit för vittgående slutsatser av jämförelsen. De väsentliga garantierna för att radion inte undertrycker nyheter och åsikter har mycket litet att göra med frågan om vem som skall ha det juridiska ansvaret för ärekränkningar och andra framställningar som innebär överskridanden av de mycket vidsträckta gränserna för yttrandefriheten. Vad som har betydelse som garanti för objektiviteten och allsidigheten i radio- och televisionsprogrammen är främst att radion har en självständig ställning i förhållande till myndigheter och intressegrupper, att det finns ett opartiskt organ som kan pröva klagomål mot enskilda program och att radioföretagets programpolitik kontinuerligt är föremål för en vaksam kritik från allmänhet, organisationer och tidningar. Utgångsläget för konstruktionen av ansvarighetssystemet är alltså i viss mån ett annat än det utredningsmannen räknat med.

Som jag redan tidigare antytt måste man på ett radioansvarighetssystem ställa kravet att reglerna är enkla och lättillgängliga så att man redan före sändningen av ett program alltid vet vem som har ansvaret för ev. yttrandefrihetsbrott i programmet. Detta är ett rättssäkerhetsintresse. Men det är också ett yttrandefrihetsintresse. Om ansvarsreglerna görs invecklade och gränsdragningen mellan ansvaret för dem som medverkar i programmen och programledaransvaret blir suddig kan lagstiftningen komma att förfela sitt syfte. Ansvarsreglerna kan då komma att tvinga till ingående undersökningar i konkreta fall om vem som har ansvaret för ett begånget yttrandefrihetsbrott, och det kan bli svårt att göra undersökningarna på ett sådant sätt att meddelares och anonyma medverkandes identitet inte avslöjas. Det är bl. a. utifrån synpunkter av detta slag som flera remissinstanser, däribland hovrätten över Skåne och Blekinge och Sveriges Radio, kritiserat den av utredningsmannen föreslagna huvudregeln om ansvar för namngivna medverkande i programmen och de olika undantag som i utredningsförslaget anslutits till huvudregeln.

De oklarheter i ansvarsreglerna som remissinstanserna påtalat hänför sig till flera olika rekvisit i de föreslagna bestämmelserna. Det kan vara svårt

att avgöra, har man sagt, vad som menas med att en medverkande ansvarar för yttrandefrihetsbrott i en framställning endast när framställningen är uttryck för en åsikt som är hans egen eller när han annars är upphovsman till framställningen. Det kan också vara svårt att avgöra om en person, som medverkar i ett televisionsprogram men som inte namnges i programmet, uppenbart är allmänt känd. De bestämmelser, som föreslås i fråga om inspelade yttranden vilka bearbetats före sändningen, inbjuder enligt de kritiskt inställda remissinstanserna i särskilt hög grad till tolkningssvårigheter.

Den kritik som sålunda i olika hänseenden riktats mot otydligheter i utredningsförslagets regler måste enligt min mening beaktas vid utformningen av lagen.

Vad som förekommit under remissbehandlingen har övertygat mig om att man bör eftersträva ett ansvarighetssystem för radion som är enklare och överskådligare än det utredningsmannen föreslagit. Systemet bör också ansluta närmare till ansvarighetssystemet i TF för periodiska skrifter. Både formellt och reellt bör huvudregeln vara, att programledaren har ansvaret för yttrandefrihetsbrott i program som han skall övervaka. Vissa begränsningar i programledaransvaret måste dock övervägas. Jag tänker därvid närmast på de direktsända radio- och televisionsprogrammen som onekligen ger upphov till speciella problem.

I fråga om ett radio- eller televisionsprogram, som direktsänds, är programledaren i en annan situation än utgivaren av en tidning. Tidningsutgivaren har alltid åtminstone något rådrum för att stoppa artiklar med brottsligt innehåll, men programledaren för ett direktsänt program kan bli helt överrumplad av ett brottsligt yttrande från någon av deltagarna. Den praktiska skillnaden är dock inte så stor som man kanske skulle vara frestad att tro. Dels är att märka att även de direktsända programmens innehåll planeras på förhand och att programledaren, särskilt om han själv deltar i programmet, har ett inte obetydligt utrymme för ingripanden och tillrättalägganden. Dels får man inte glömma att tidningsutgivaren ofta saknar reella möjligheter att granska allt material som inflyter i tidningen.

Med tanke på förhållandena i direktsända program ligger det emellertid nära till hands att överväga om man inte för dessa program bör koppla bort programledaransvaret och i stället generellt lägga ansvaret på programdeltagarna själva. En sådan lösning skulle vara enkel och klar, och den skulle inte behöva ge upphov till några besvärliga gränsdragningsproblem. Likväl skulle den ha sina svagheter. Även i direktsända program finns det behov av att kunna skydda medverkande som vill vara anonyma. Det kan också i vissa fall finnas skäl att låta även personer som framträder fullt öppet i ett direktsänt program slippa stå det juridiska ansvaret för vad de säger i programmet. Sveriges Radio har i sitt remissyttrande påpekat, att vetskapen hos en medverkande att han själv bär ansvaret för yttrandefrihetsbrott kan medföra att han vägrar att uttala sig eller blir överdrivet återhållsam

eller kräver en annan programform än den som från informativa och andra synpunkter är den lämpligaste. Radioföretaget påminner vidare om att det i vissa program, t. ex. i intervjuer, kan förekomma att oförsiktiga yttranden provoceras. Svenska tidningsutgivareföreningen, som också berört de problem som är förknippade med intervjuer i radio och television, anser att man bör överväga att lägga ansvaret för intervjuuttalanden på programledaren även i de fall då det är fråga om direktsända intervjuer med namngivna personer.

Läget visar sig vid närmare övervägande vara det, att det från radions synpunkt inte är lyckat vare sig att generellt lägga ansvaret på programdeltagarna själva eller att undantagslöst låta programledaren stå ansvaret för allt som förekommer i ett direktsänt program. Det är inte heller möjligt att i en lagtext göra en ändamålsenlig uppsplättning efter olika typer av yttranden eller program inom kategorin direktsändningar. Den enda lösning som fullt ut tillgodoser radions anspråk på ett ansvarighetssystem som underlättar dess verksamhet som informationsorgan och debattforum synes vara att man i fråga om de direktsända programmen låter radioföretaget bestämma i vilka fall programledaransvaret skall ersättas med ett ansvar för programdeltagarna själva. Från rättsäkerhetssynpunkt bör det inte finnas något att invända mot en sådan lösning, om reglerna kan utformas så att det alltid står klart före sändningstillfället både för programledaren och för de medverkande hur det förhåller sig med det juridiska ansvarets placering. Möjligen kan man av principiella skäl ställa sig tveksam till att låta radioföretaget i viss omfattning på egen hand utarbeta normer i fråga om ansvaret för yttrandefrihetsbrott. Sådana betänkligheter kan dock knappast tillmätas någon avgörande betydelse. Fullmakten skulle komma att gälla en mindre, klart avgränsad kategori av program, och den är behövlig för att skapa bästa möjliga arbetsförutsättningar för ett radioföretag på vars ledning man under alla förhållanden har rätt att ställa mycket stora krav med hänsyn till företagets viktiga samhällsfunktioner. Av Sveriges Radios remissyttrande framgår också att företaget inte tvekar att ta på sig det ansvar som är förenat med en fullmactsregel. Jag anser att det finns all anledning att räkna med att företaget skall kunna finna riktlinjer för sitt handlande som blir till gagn för programverksamheten och som kan godtas av alla berörda parter.

Mina synpunkter på frågan om ansvaret för innehållet i direktsända program kan sammanfattas i följande förslag beträffande utformningen av bestämmelserna i ämnet. Huvudregeln om programledarens exklusiva ansvar bör i princip gälla alla program. Men när det är fråga om ett program, som skall direktsändas, bör radioföretaget kunna särskilt besluta att programdeltagarna själva skall bära ansvaret för yttrandefrihetsbrott som de begår. När ett sådant beslut fattats bör deltagarna i programmet underrättas här- om, och anteckning om beslutet bör före sändningen göras i det i annat sam-

manhang omnämnda offentliga registret. En försummelse att iaktta under rättelse- eller registreringsplikten beträffande någon av programdeltagarna bör leda till att beslutet blir utan verkan mot honom och att ansvaret för de yttranden som han faller kommer att vila på programledaren i enlighet med huvudregeln.

Hittills har jag inte talat om en speciell typ av just direktsända program, nämligen direktsändningar av dagshändelser, gudstjänster och offentliga tillställningar. Beträffande dessa program har utredningsmannen föreslagit bestämmelser som innebär att de delvis faller utanför hans ansvarighetssystem men delvis blir att hänföra under reglerna om upphovsmannaansvar.

Kännetecknande för direktsändningar av dagshändelser, gudstjänster och offentliga tillställningar är att radion passivt, utan redigering eller bearbetning, speglar något som tilldrar sig oberoende av radions närvaro. Denna omständighet gör att det ter sig konstlat att över huvud taget dra in dessa sändningar under en speciell ansvarsordning för radio- och televisionsprogrammen. En tillämpning av radioansvarighetsregler skulle också leda till komplikationer. Man kan bara tänka på det fallet att radion direktsänder ett avsnitt ur en revy som spelas kväll efter kväll. Revy författaren och de som medverkar i revyn är givetvis normalt ansvariga enligt vanliga straffrättsliga regler för innehållet i revyn i den mån detta innebär straffbara överskridanden av yttrandefrihetens gränser. Men just den kväll då radion är på platsen skulle för det avsnitt som återges i radio- eller televisionsprogrammet komma att gälla särskilda ansvarsregler som fritog vissa medverkande eller helt överflyttade ansvaret på en av radioföretaget förordnad programledare.

Jag tror, i likhet med bl. a. hovrätten över Skåne och Blekinge, att man inte har någon anledning att ge sig i kast med de svårigheter att samordna olika regelsystem som här kan uppkomma. Radions närvaro ändrar ju ingenting i det händelseförlopp som sändningen speglar, och inte heller föreligger det vid denna typ av program något behov av ett anonymitets-skydd. Det enda naturliga är under sådana förhållanden att bortse från att en radio- eller televisionssändning äger rum och låta händelseförloppet bedömas på vanligt sätt efter allmänna straffrättsliga regler. Självfallet bör detta dock gälla endast i de fall då företaget inte självt anordnar gudstjänster eller tillställningar till vilka allmänheten har tillträde.

En helt annan fråga är om radioföretaget bör kunna åläggas skadeståndsansvar om företaget i en direktsändning återger ett händelseförlopp som innehåller något straffbart. Till denna fråga återkommer jag i annat sammanhang.

Ett ansvarighetssystem sådant som det jag här föreslagit bör kompletteras med vissa element som lämpligen kan hämtas ur TF. Det bör sålunda i radioansvarighetslagen finnas en motsvarighet till bl. a. föreskrifterna om uppsåtspresumtion i 8 kap. 12 § TF. En programledare som är ansvarig

för en framställning av någon annan i ett radio- eller televisionsprogram måste vid bedömande av ansvarsfrågan presumeras ha haft kännedom om vad som skulle förekomma i programmet och ha medgett att sändningen kom till stånd.

De bestämmelser om ensamansvar för yttrandefrihetsbrott som jag föreslagit i det föregående bör inte få hindra att man — på motsvarande sätt som sker inom tryckfrihetslagstiftningens ram — i vissa undantagsfall straffar den som i strid mot lag lämnar radion informationer. Så t. ex. bör den som genom att lämna en upplysning till radion bryter mot en i lag föreskriven tystnadsplikt kunna straffas för brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § brottsbalken. De undantag, som bör genombryta meddelares ansvarsfrihet, kan lämpligen utformas i anknytning till 7 kap. 3 § TF. Ansvarsfriheten både för meddelare och andra som medverkar i ett program bör kompletteras med regler om anonymitetsskydd efter mönster av bestämmelserna i 3 kap. TF.

Utredningsmannen har föreslagit att man vid sidan av reglerna om ensamansvar skall införa särskilda bestämmelser om skyldighet för programledare att utöva tillsyn över programverksamheten. I sådana fall då programledaren enligt utredningsförslaget inte själv skall vara ansvarig för yttrandefrihetsbrott skall han likväl vara skyldig att övervaka programmen, och brister han avsevärt i detta hänseende skall han kunna straffas för sin försummelse. Frågan om ett sådant tillsynsansvar kommer i ett annat läge om man följer mitt förslag till ansvarsregler. I utredningsmannens förslag är utrymmet för ett tillsynsansvar stort, men enligt mitt förslag blir det betydligt mindre eftersom programledaren regelmässigt själv skall vara ansvarig för yttrandefrihetsbrott i programmen. Endast inom kategorin direktsända program kommer det ibland att inträffa att programledaransvaret ersätts med ansvar för programdeltagarna. Att för dessa fall komplettera programdeltagarnas ansvar med ett särskilt tillsynsansvar för programledaren är knappast behövt. Programledaren bör givetvis alltid göra vad han kan för att förhindra yttrandefrihetsbrott, men för den skull är det inte nödvändigt att straffsanktionera övervakningsplikten. En sådan särskild straffsanktion passar också, såsom framhållits under remissbehandlingen, mindre väl i stycke med regelsystemet i övrigt. Jag har för min del kommit till slutsatsen att reglerna i radioansvarighetslagen om ansvar för yttrandefrihetsbrott inte bör kompletteras med ett tillsynsansvar av det slag som utredningsmannen förordat.

Det skadeståndsrättsliga ansvaret

Enligt utredningsförslaget skall det personliga skadeståndsansvaret för yttrandefrihetsbrott i radio- och televisionsprogram följa samma regler som det straffrättsliga ansvaret. Detta innebär bl. a. att skade-

14 *Sammansatt konstitutions- och första lagutskotts utlåtande nr 1 år 1966*

ståndsanspråk på grund av ett yttrandefrihetsbrott inte kan riktas mot annan enskild person än den som är straffrättsligt ansvarig för brottet. Denna ordning, som har motsvarighet i TF, har allmänt godtagits av remissinstanserna. Även jag ansluter mig till förslaget princip.

De väsentliga nyheterna i utredningsförslaget i skadeståndsrättsligt hänseende gäller emellertid programföretagets skadeståndsansvar. Utredningsmannen föreslår ett ansvar för annans handlande av annan konstruktion än det principalansvar som förekommer inom den allmänna skadeståndsrätten. Programföretaget skall enligt förslaget alltid svara för skador på grund av yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram oavsett om det är programledaren, någon annan programtjänsteman eller en person utan anknytning till radion som gjort sig skyldig till brottet. Ansvar är emellertid inte begränsat till skador på grund av yttrandefrihetsbrott utan företaget skall i princip vara skyldigt att ersätta all skada på grund av innehållet i ett radio- eller televisionsprogram. Ersättningskyldigheten förutsätter dock att det finns någon som är personligen ersättningskyldig enligt allmänna skadeståndsrättsliga regler, och företagets ansvar sträcker sig i princip inte längre än ansvaret för den personligen ersättningskyldige.

I denna del överensstämmer det nu aktuella utredningsförslaget med 1962 års förslag. Remissinstanserna har därför vid den senare remissbehandlingen i allmänhet behandlat skadeståndsfrågorna mycket summariskt. Det framgår dock tydligt att remissopinionen nu liksom tidigare är mycket positivt inställd till tanken på ett vidsträckt skadeståndsansvar för programföretaget. På flera håll betraktar man detta som det mest angelägna reformönskemålet inför en lagstiftning om det juridiska ansvaret för innehållet i radio- och televisionsprogram.

Att programföretaget skall ha ett principalansvar för skador på grund av yttrandefrihetsbrott anser jag i likhet med remissinstanserna vara ett välgrundat förslag. Konstruktionen att företaget skall svara för skador på grund av yttranden som fälls av personer som inte har någon som helst anknytning till företaget kan visserligen i första ögonblicket förefalla något överraskande. Den har dock, som utredningsmannen utvecklade redan i 1962 års betänkande, starka skäl för sig, och en motsvarande konstruktion finns för övrigt i TF. En omständighet av betydelse i detta sammanhang är att programföretaget kan begränsa antalet skadefall genom en effektiv övervakning av programmen medan de som hotas av skada inte kan skydda sig på motsvarande sätt. Praktisk betydelse får konstruktionen bl.a. i direktända program, där programdeltagarna själva bär det personliga ansvaret för yttrandefrihetsbrott. Ansvar för programdeltagarna skall, enligt vad jag föreslagit i det föregående, förutsätta ett särskilt beslut av programföretaget, och det vore uppenbarligen inte tillfredsställande om företaget skulle kunna utnyttja sin beslutsbefogenhet till att friskriva sig från ett skadeståndsansvar som det annars normalt skulle bära.

Däremot har jag svårt att följa utredningsmannen när han föreslår att man — utan att avvakta resultatet av det pågående arbetet på en allmän reformering av skadeståndsrätten — i radioansvarighetslagen föreskriver att programföretagets skadeståndsansvar skall omfatta även andra skador på grund av innehållet i radioprogram än sådana som har samband med yttrandefrihetsbrott. Den naturliga avgränsningen av tillämpningsområdet för en radioansvarighetslag är att låta lagen sysselsätta sig endast med sådant som rör yttrandefriheten i radio- och televisionsprogram. En motsvarande begränsning finns ju i TF. Förutom denna mera formella invändning finns emellertid även andra som väger tyngre.

Skador på grund av innehållet i radioprogram kan tänkas uppkomma i vitt skilda sammanhang. En typ av skada, som det ligger nära till hands att tänka på, är sådan allmän förmögenhetsskada som kan drabba t. ex. en företagare på grund av ofördelaktiga upplysningar i ett konsumentupplysningsprogram om varor eller tjänster som han tillhandahåller allmänheten. En annan typ är skada på grund av att programföretaget uppför en författares eller konstnärs verk utan hans tillstånd eller annars i strid mot den upphovsrättsliga lagstiftningen. Ytterligare ett exempel: Meddelanden och upplysningar till allmänheten av olika slag kan, om de är felaktiga, resultera i sak- och personskador.

Allmän förmögenhetsskada av det slag som kan väntas förekomma i anslutning till konsumentupplysningsprogram — utan samband med brott — är i princip över huvud taget inte ersättningsgill enligt gällande skadeståndsrättsliga regler, och programföretagets skadeståndsansvar skulle inte heller enligt utredningsmannens förslag komma att omfatta sådan skada. Beträffande skador på grund av överträdelse av upphovsrättslig lagstiftning är att märka att programföretaget redan enligt gällande lagstiftning torde ha en åtminstone i huvudsak lika vidsträckt skadeståndsskyldighet som den som skulle följa av utredningsförslaget.

Kvar står den sista typen av skador, sak- och personskador på grund av felaktiga meddelanden och upplysningar till allmänheten i radio- och televisionsprogrammen. Många situationer kan tänkas då en felaktig upplysning i ett program leder till att lyssnare och tittare, som rättar sig efter upplysningen, lider skada till sin person eller egendom. Upplysningen kan ha blivit felaktig på grund av slarv av en tjänsteman hos programföretaget som sammanställt programmet. I sådana fall har tanken på ett principalansvar för programföretaget många skäl för sig. Men felaktigheten kan lika väl bero på en försummelse som ingen inom programföretaget haft någon som helst möjlighet att förebygga eller avslöja. Ett exempel: Antag att ett program om ett läkemedel anordnas av programföretaget i samarbete med en forskningsinstitution som gjort vissa för allmänheten intressanta undersökningar rörande läkemedlets verkningar. Att en felaktig upplysning om läkemedlet lämnas i programmet och resulterar i personskador kan ha sin förklaring i att själva undersökningen varit bristfällig. Men felaktigheten

kan också bero t. ex. på att en tjänsteman vid forskningsinstitutionen feltolkat undersökningens resultat eller slarvat på annat sätt. Även i exemplet med läkemedlet är tanken på ett principalansvar närliggande, men vad som förefaller naturligt är i första hand att lägga ett principalansvar på forskningsinstitutionen. Den fråga som skall ställas här är emellertid en annan: Bör programföretaget drabbas av skadeståndsansvar trots att försummelse inte kan läggas någon inom företaget till last? Det är ingalunda givet att denna fråga bör besvaras jakande. Man kan mycket väl göra gällande att det väsentliga för skadeståndsprövet bör vara att allmänheten bibragts en oriktig uppfattning om läkemedlet på grund av en försummelse inom forskningsinstitutionen. Däremot bör det, kan man i så fall vidare säga, i och för sig sakna betydelse om den felaktiga upplysningen förmedlats till allmänheten genom radion eller pressen eller på annat sätt. En talesman för en sådan åsikt kan också hänvisa till att TF inte ålägger ägaren av en tidning något skadeståndsansvar för felaktiga upplysningar av det slag som det här är fråga om.

Det är uppenbart, att det finns utrymme för olika meningar om hur långt programföretagets skadeståndsansvar ev. bör utsträckas utanför området för yttrandefrihetsbrott. De problem som möter i detta sammanhang är av den arten, att frågan måste vinna på att behandlas i sitt större skadeståndsrättsliga sammanhang såsom en del av frågan om ett allmänt principalansvar inom skadeståndsrätten. Principalansvarsfrågorna kommer att tas upp i hela sin vidd i samband med det reformarbete på skadeståndsrättens område som för närvarande förbereds inom justitiedepartementet på grundval av tidigare framlagda betänkanden. För närvarande bör en lagstiftning om programföretagets ansvar enligt min mening begränsas till skador på grund av yttrandefrihetsbrott.

Vid behandlingen av de straffrättsliga reglerna har jag föreslagit, att den särskilda ansvarsordningen i radioansvarighetslagen inte skall omfatta program eller programinslag som består i direktsändning av dagshändelse eller av gudstjänst eller offentlig tillställning som anordnas av annan än programföretaget. Det innebär att den särskilda ansvarsordningen inte heller får betydelse för det personliga skadeståndsansvaret. Frågan om programföretaget bör svara för skador på grund av yttrandefrihetsbrott i sådana program ligger emellertid annorlunda till. Programföretaget saknar inte möjligheter att förebygga och avhjälpa skadeverkningar. Det kan ske genom urvalet av händelser och tillställningar som företaget skall direktsända. Men det kan också ske genom att vederbörande programtjänsteman avbryter en direktsändning av en framställning, om han upptäcker att den innehåller otillåtna yttranden, eller genom att programföretaget gör ett tillrättaliggande i anslutning till programmet. Både hänsyn till de skadelidande och preventiva synpunkter talar för att man, såsom utredningsman-

nen och remissinstanserna förordat, bör låta programföretagets skadeståndsansvar omfatta även direktsända program av det slag som det här är fråga om.

Rättegången

Utredningsmannen har, om också efter åtskillig tvekan, funnit att rättegången i mål enligt radioansvarighetslagen bör följa samma bestämmelser som enligt TF gäller för handläggningen av tryckfrihetsmål. Han föreslår att den s. k. instruktionen i 1 kap. 4 § TF skall göras tillämplig på mål om yttrandefrihetsbrott i radio- och televisionsprogram och att sådana mål skall handläggas under medverkan av jury. Åtalsprövningen skall enligt utredningsmannens förslag vara centraliserad till JK, och chefen för justitiedepartementet skall utöva tillsyn över radioansvarighetslagens efterlevnad på motsvarande sätt som han enligt TF har att övervaka tryckfriheten.

Mot förslaget, att i n s t r u k t i o n e n i T F — som ger uttryck för vissa principer som skall vara vägledande vid bedömningen av frågor som rör missbruk av yttrandefriheten — skall tillämpas även vid prövning av ansvars- och skadeståndsfrågor enligt radioansvarighetslagen, har under remissbehandlingen gjorts invändning endast från något enstaka håll. I likhet med flertalet remissinstanser anser jag anknytningen till TF på denna punkt fullt naturlig. Det blir, såsom utredningsmannen framhållit, fråga om samma hänsynstaganden och avvägningar i mål om yttrandefrihetsbrott i radio- och televisionsprogram som i tryckfrihetsmål. De principer som därvid skall vara vägledande bör då också vara desamma för båda slagen av mål.

Beträffande förslaget om j u r y p r ö v n i n g i mål enligt radioansvarighetslagen är meningarna delade bland remissinstanserna. De remissinstanser som har särskild anknytning till radio och press biträder i allmänhet förslaget. JK ställer sig dock avvisande.

De invändningar som JK och andra kritiskt inställda remissinstanser gjort mot tanken på medverkan av jury i radioansvarighetsmålen motiveras emellertid till stor del med argument som bortfaller, om man följer vad jag i det föregående har föreslagit beträffande ansvarsreglernas utformning. Enligt mitt förslag skulle sålunda en jury inte behöva ställas inför uppgiften att tillämpa allmänna straffrättsliga regler om ansvar för gärningsmän och medverkande och inte heller skulle juryn behöva pröva frågor om straff för bristande tillsyn över radio- och televisionsprogram. I det stora flertalet fall skulle juryprövningen komma att avse frågan om en programledare skall dömas till straff eller skadestånd för yttrandefrihetsbrott i ett program som han haft att övervaka, och situationen i sådana mål är obestriddligen mycket lik den som förekommer när en ansvarstalan eller ett skadeståndsanspråk riktas mot utgivaren av en periodisk skrift.

De invändningar från remissinstansernas sida som kvarstår är sådana som också kan riktas mot en särskild rättegångsordning i tryckfrihetsmål, nämligen att skilda rättegångsordningar för tryckfrihetsmål och mål om andra brott kan medföra gränsdragningsproblem för domstolarna och vissa andra processuella olägenheter. Erfarenheterna från TF talar emellertid för att dessa olägenheter inte har någon större betydelse i praktiken.

Jag har stor förståelse för den tvekan som utredningsmannen och flera remissinstanser känt i fråga om lämpligheten att kopiera tryckfrihetsprocessuella regler på radioansvarighetsområdet. Denna tvekan var väl motiverad med hänsyn till de materiella olikheterna mellan utredningsförslagets ansvarsregler och motsvarande regler i TF. Om man emellertid vid konstruktionen av ansvarsreglerna följer TF så nära som jag har föreslagit blir det en naturlig konsekvens att anpassa radioansvarighetslagen till TF även på den processuella sidan. Jag vill därför förordna att bestämmelserna i TF om rättegången i tryckfrihetsmål, däribland alltså även bestämmelserna om juryprövning, görs tillämpliga på radioansvarighetsmålen. Undantag bör dock göras för mål som rör program eller programinslag som består endast i direktsändning av dagshändelse, gudstjänst eller offentlig tillställning.

Å t a l s p r ö v n i n g e n i mål om ansvar för yttrandefrihetsbrott i radio och television bör, såsom utredningsmannen föreslagit, centraliseras till JK. Däremot anser jag, liksom JK, att det inte finns tillräckliga skäl att i radioansvarighetslagen införa bestämmelser om skyldighet för chefen för justitiedepartementet att övervaka lagens efterlevnad.

Beträffande departementschefens yttrande i övrigt torde här få hänvisas till propositionen s. 52—60.

Lagrådet

Lagrådet yttrade inledningsvis följande.

Genom den föreslagna lagstiftningen införs skadeståndsskyldighet för programföretaget för alla brott mot yttrandefriheten i radioprogram. Enligt lagrådets mening innebär detta från lagstiftningssynpunkt ett väsentligt framsteg som är att hälsa med tillfredsställelse. Enskilda personers berättigade intresse att kunna få gottgörelse för den skada de lidit blir därigenom tillgodosett. På längre sikt kan skadeståndsskyldigheten även tänkas förebygga missbruk av yttrandefriheten när det gäller att behandla och bedöma personer och förhållanden. Såsom framhållits under förarbetena är radion genom sin monopolställning närmast att jämföra med den samlade tidningspressen. Härtill kommer att framför allt TV-programmen har en stark suggestiv verkan och att det kan vara svårt att efteråt tillrättalägga felaktigheter eller ensidiga ställningstaganden med tillräcklig effekt.

Om man bortser från företagets skadeståndsskyldighet erhålls genom förslaget tre former för ansvarighet. Beträffande direktsändningar av dags-händelser m. m. gäller straffrättsligt ansvar enligt brottsbalken däri inbegripet ansvar för medverkande (1 § andra stycket) och skadeståndsskyldighet åvilar gärningsmannen eller gärningsmannen och medverkande i förening (6 § första stycket). I fråga om andra direktsändningar kan efter särskilt beslut det straffrättsliga och skadeståndsrättsliga ansvaret komma att åvila envar framträdande för hans avsnitt; något ansvar för medverkan kommer ej i fråga (4 § andra stycket). Och vad slutligen angår övriga sändningar så skall tillsynsmannen eller den som skolat förordna tillsynsman ensam ha det straffrättsliga och skadeståndsrättsliga ansvaret (4 § första och tredje styckena). Det kan väl tänkas förekomma att olika delar av program skall följa skilda former för ansvarighet. Gränsdragningen mellan de olika formerna måste av naturliga skäl erbjuda svårigheter och kan knappast göras helt invändningsfri. Lagrådet som framför allt fäster avseende vid den skadeståndsskyldighet som nu införs för programföretaget anser emellertid att uppläggningsen i förslaget väl kan godtas.

Förslaget bygger på en anknytning till reglerna i TF. Att så sker synes i och för sig vara en lycklig lösning.

Beträffande lagrådets vidare yttrande får utskottet hänvisa till s. 69—73 i propositionen. Här må anmärkas att lagrådets förslag att yttrandefrihetsbrott i radioprogram bör utformas som ett särskilt brott godtagits i det genom propositionen framlagda förslaget. Departementschefens anförande i anledning av lagrådets yttrande återfinnes på s. 74 och 75 i propositionen.

Motionerna

Motionerna I: 805 och II: 980

Till stöd för yrkandet under I. 1) anföres följande.

Att det i radioansvarighetslagen stadgas om ensamrätt är givetvis en följd av att Kungl. Maj:t i proposition nr 136 till årets riksdag om rundradions fortsatta verksamhet förordat att radio-TV-monopolet skall bestå.

Från folkpartiets sida har i en partimotion till årets riksdag i anledning av proposition nr 136 yrkats avslag på Kungl. Maj:ts förslag bl. a. såvitt avser ensamrätten. Folkpartiet har i stället lagt fram ett alternativ, som medför ökad konkurrens och därmed bättre program samt ökad valfrihet.

Även vi förordar för vår del ett system i enlighet med vad som föreslagits i folkpartiets partimotion. Detta medför att vi icke kan acceptera den utformning som 1 § fått i förslaget till radioansvarighetslag.

Det är emellertid uppenbart att även i ett system med fristående programföretag det är angeläget att det finns bestämmelser som reglerar yttrandefriheten i radio och television och det därmed förknippade skadestånds- och straffrättsliga ansvaret.

Beträffande yrkandet under I. 2) uttalas att lagrådets skäl för att konstruera yttrandefrihetsbrott i radioprogram såsom ett särskilt brott är bärande. Efter att ha konstaterat att bestämmelserna i stor utsträckning anknutits till tryckfrihetsförordningen fortsätter motionärerna.

Vi måste dock beklaga att i lagförslaget inte intagits någon bestämmelse motsvarande 7 kap. 6 § andra st. tryckfrihetsförordningen, att om den tilltalade fälles för vissa ärekränkingsbrott domstolen på yrkande kan förordna att domen skall införas i skriften om den är periodisk skrift.

Det är enligt vår mening uppenbart att en enskild person som i radioprogram utsätts för ärekränkning har ett lika stort intresse av att domen publiceras som den som utsätts för ärekränkning genom periodisk skrift. I själva verket kan hans intresse härav vara ännu större när det gäller ärekränkning genom radioprogram. Sådana program har stark genomslagskraft och yttranden i radio och TV uppfattas ofta såsom särskilt auktoritativa och objektivt riktiga. En uttrycklig bestämmelse om att fällande dom på yrkande skall ges publicitet i radioprogram skulle tvivelsutan medverka till att nedbringa skadeverkningarna för den som utsätts för ärekränkning. Detta framstår som så mycket mer angeläget mot bakgrund av strafflagens stadgande i 6 kap. 3 § att den som fälles för ärekränkingsbrott kan åläggas att bekosta tryckningen i tidning av den dom varigenom den ärekränkte vunnit upprättelse. Visserligen borde man kunna förvänta sig att programföretag av egen drift utan uttryckligt lagstadgande ger publicitet åt en fällande dom. Men säkert är ingalunda detta, varför en bestämmelse här om enligt vår mening vore befogad.

Vidkommande slutligen yrkandet under I. 3) säger motionärerna det vara av värde att man inom rundradioverksamheten får en motsvarighet till tidningarnas ansvarige utgivare men motionärerna kan ej acceptera benämningen tillsynsman.

I 1962 års utredning användes beteckningen *ansvarig programledare*, i 1965 års utredning föreslås *programledare*. Sveriges Radio har för sin del förordat benämningen *programansvarig*.

Vi anser att samtliga dessa tre beteckningar är att föredra framför propositionens förslag. Vissa skäl synes tala för att ordet ansvarig på ett eller annat sätt kommer med i benämningen. Å andra sidan har anförts att vederbörande bara har ett begränsat ansvar och att därför ordet »ansvarig» skulle vara missvisande. Vi är benägna att böja oss för detta och förordar därför att termen »programledare» skall användas i stället för termen »tillsynsman».

Sveriges Radio har visserligen anført att benämningen »programledare» redan används inom Sveriges Radio och därför vore mindre väl lämpad såsom beteckning för den som har det juridiska ansvaret för programmen. Enligt vår uppfattning torde detta dock icke vara ett vägande skäl mot användandet av termen programledare. Sveriges Radio kan nämligen utan större besvär ändra sin interna tjänstebeteckning för den befattningshavare som nu benämnes programledare. Termen »programledare» användes f. ö. genomgående i propositionen för att beteckna den funktion som i lagförslaget benämnes »tillsynsman».

I motionerna beröres vidare — utan att särskilt yrkande framställs — frågorna om grundlagsskydd för yttrandefriheten i radio, om rätten till berättigande av felaktig uppgift i radioprogram samt om programföretags skadeståndsansvar. I dessa delar torde få hänvisas till den tryckta motionen II:980.

Motionerna I: 806 och II: 979

Beträffande yrkandet under A. 1) anföres:

I anslutning till proposition nr 136 har i motioner från högerpartiet föreslagits att radio- och televisionsmonopolet skall brytas och ersättas med frihet i etern. Med hänsyn till detta förslag bör orden »med ensamrätt» utgå ur 1 § radioansvarighetslagen.

I fråga om antalet ansvariga programledare, yrkande A. 2), uttalas — sedan motionärerna förklarat att de i propositionen angivna ansvarighetsreglerna kan medföra en icke önskvärd splittring av ansvaret på alltför många personer — bl. a. följande.

I likhet med departementschefen anser vi det vara naturligt att utforma radioansvarighetsreglerna i så nära anslutning till tryckfrihetsförordningen som möjligt. Vi vill därför förorda att bestämmelserna om ansvarig programledare närmare anslutes till reglerna om ansvarig utgivare i tryckfrihetsförordningens 5 kap. Enligt vår mening bör en ansvarig programledare utses för vardera ljudradions program 1, 2 och 3 och distriktens regionala program samt televisionens program 1 och 2. Vidare bör ansvariga programledare utses för nyhetssändningarna från Tidningarnas Telegrambyrå (TT) och TV-aktuellt. Vi förutsätter att till ansvariga programledare främst utses programcheferna för resp. ljudradio- och TV-kanaler. Det bör ankomma på TT att utse ansvarig programledare för dess sändningar. I likhet med TF bör en eller flera ställföreträdare för ansvarig programledare kunna utses. Reglerna om ansvarig programledare resp. ställföreträdare bör tills vidare upptas i radioansvarighetslagen. I samband med den förestående grundlagsreformen bör dock dessa reglers införande i TF provas.

Till stöd för yrkandet om förslag till lagbestämmelser rörande ekonomiskt förtal, yrkande C, framhåller motionärerna följande.

Brottsbalkens bestämmelser om ärekränkingsbrott innefattar f. n. en betydande lucka i en viktig punkt som är av särskild betydelse i detta sammanhang. Sålunda saknas bestämmelser riktade mot s. k. ekonomiskt förtal. Bestämmelser i sagda ämne fanns upptagna i strafflagberedningens ursprungliga förslag men uteslöts i propositionen av justitieministern under motivering att bestämmelserna i ämnet i stället borde inflyta i en blivande ny lag om illojal konkurrens. I det förslag till ny lag i sistnämnda ämne, vilket kommer att framläggas inom kort, har de sakkunniga emellertid ansett att bestämmelser om ekonomiskt förtal icke heller har sin plats i sagda lag och framlägger fördenskull inget förslag i ämnet.

Detta innebär att i många fall affärsmän och enskilda, vilka blir förfördelade i radio och TV genom oriktiga uppgifter om dem och deras verksamhet, även i fortsättningen blir mer eller mindre skyddslösa. I värsta fall

kan de oriktiga eller vilseledande uppgifter, som lämnas i massmedia medföra ekonomisk ruin för vederbörande. Behovet av bestämmelser riktade mot ekonomiskt förtal är särskilt påtagligt när det är fråga om yttranden av sådan genomslagskraft, som de som sker genom radio och TV. En särskild utredning bör därför komma till stånd om införande i allmänna brottsbalken eller annan lämplig lag av bestämmelser om ekonomiskt förtal. Vi hemställer att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning härom.

Utskottet

Genom förevarande proposition, nr 156, framläggs förslag till radioansvarighetslag med regler om straff och skadeståndsrättsligt ansvar för yttrandefrihetsbrott i radioprogram. Med yttrandefrihetsbrott förstås i förslaget ärekränkningar och andra brott med motsvarighet i tryckfrihetsförordningens bestämmelser om tryckfrihetsbrott. För varje program skall finnas en av programföretaget förordnad tjänsteman som skall bära straffrättsligt ansvar och personligt skadeståndsansvar för yttrandefrihetsbrott. Denna ansvarsordning skall dock icke gälla direktsändning av dagshändelser eller av sådan gudstjänst eller offentlig tillställning som anordnas av annan än programföretaget. Programföretaget skall emellertid oavsett vem som bär det straffrättsliga ansvaret alltid vara solidariskt skadeståndsskyldigt för eventuella yttrandefrihetsbrott.

Den nu rådande oklarheten om radions juridiska ansvarighet är icke tillfredsställande. Frågan om en lagstiftning på området har också sedan länge varit aktuell och här må erinras om att riksdagen år 1960 på första lagutskottets hemställan anhöll om utredning i ämnet. Utskottet hälsar därför med tillfredsställelse att ett lagförslag nu framlägges. En sådan lagstiftning har nämligen viktiga uppgifter att fylla både för att garantera radion effektiva arbetsmöjligheter och för att tillgodose angelägna rättssäkerhetsintressen. Ett betydande framsteg är bl. a. att om förslaget genomföres enskilda personers berättigade intresse att kunna få gottgörelse för skada på grund av yttrandefrihetsbrott i radioprogram blir tillgodosett. Utskottet kan i allt väsentligt ansluta sig till den utformning som lagförslaget har erhållit i propositionen. Inom utskottet har enighet rått härom och de frågor, som genom motioner eller annorledes aktualiserats och behandlas i det följande, rör förslagets närmare utformning och vissa med lagstiftningen sammanhängande spörsmål.

I den inledande paragrafen föreskrives att lagen skall gälla yttrandefriheten i radioprogram som svenskt programföretag äger anordna med ensamrätt. Med bestämmelsen avses att programföretaget skall svara för de program, som företaget med stöd av sin ensamrätt faktiskt anordnar. I de likalydande motionerna I: 805 och II: 980 hemställes att ordet »ensamrätt»

skall ersättas av uttrycket »tillstånd av Kungl. Maj:t» och i de likalydande motionerna I: 806 och II: 979 att orden »med ensamrätt» måtte utgå. Motionsyrkandena är en konsekvens av de i anledning av propositionen nr 136 om rundradions fortsatta verksamhet m. m. motionsvis framförda yrkandena om avslag på förslaget om radio- och televisionsmonopol. Enligt vad utskottet erfarit har statsutskottet avstyrkt dessa yrkanden och utskottet finner för sin del ej heller anledning frångå propositionens förslag.

Såsom framgår av 2 § och uttalanden av departementschefen avses gränserna för yttrandefriheten i radion och pressen skola sammanfalla. Denna avvägning innebär enligt utskottet en både naturlig och ändamålsenlig ordning. Härav följer bl. a. att för ett yttrandefrihetsbrott i radioprogram ej andra straffbestämmelser blir tillämpliga än som gäller brott mot tryckfrihetsförordningen. Vidare medför denna gränsdragning att meddelande som på grund av stadgandet i 7 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen icke utgör tryckfrihetsbrott också faller utanför radioansvarighetslagens tillämpning.

I anslutning till 2 § i lagförslaget har i motionerna I: 805 och II: 980 yrkats att bland brottspåföljderna skall för radions del intas en motsvarighet till bestämmelsen i 7 kap. 6 § tryckfrihetsförordningen att domstol på yrkande kan förordna att fällande dom i bl. a. ärekränkingsmål skall publiceras. I motionerna har samtidigt aktualiserats frågan om rätten till beriktigande av felaktig uppgift i radioprogram. Motionärerna uttalar — utan att framställa något särskilt yrkande — att lagfäst rätt till beriktigande är att föredra framför icke straffsanktionerade privata normer. Utskottet vill erinra om att normer för beriktigande i nordisk rundradio antagits vid ett nordiskt radiochefsmöte i år ävensom att spörsmålet om lagfäst rätt till beriktigande är föremål för prövning inom Nordiska rådet. Enligt utskottets mening bör man eftersträva att ge dessa frågor en enhetlig lösning i de nordiska länderna. Av största vikt är att beriktigande sker snabbt och på sådant sätt att det når så många som möjligt av den publik som fått del av den felaktiga uppgiften. Vad gäller frågan om offentliggörande i radion av fällande dom mot svenskt programföretag torde kunna förutsättas att företaget självmant kommer att ombesörja publicitet. Enligt utskottet bör emellertid det avtal, som skall ingås mellan Kungl. Maj:t och Sveriges Radio, innefatta villkor om beriktigande och också en motsvarighet till tryckfrihetsförordningens nyssberörda bestämmelse om publicering. Under dessa förutsättningar är enligt utskottets mening någon uttrycklig lagbestämmelse i enlighet med motionsyrkandet ej nu erforderlig.

Den för ett program ansvarige programtjänstemannen skall enligt lagförslaget benämnas tillsynsman. Utskottet finner uttrycket mindre lämpligt med bl. a. hänsyn till dess användning inom andra verksamhetsområden. Enligt utskottets mening är beteckningen programutgivare att föredra. Detta uttryck anger på ett riktigare sätt tjänstemannens uppgifter och rela-

tivt höga ansvarsställning och vidare vinner man därigenom anknytning till tryckfrihetsförordningens terminologi. Godtages utskottets förslag följer därav att ordet tillsynsman måste utbytas mot programutgivare i förslagens 3, 4 och 9 §§. Någon ytterligare ändring i lagtexten erfordras icke.

Frågan om antalet programutgivare har ingående diskuterats inom utskottet. Närmare bestämmelser härom har departementschefen ej ansett lämpligt att införa i lagen. I motionerna I: 806 och II: 979 har föreslagits att bestämmelserna om programutgivare bör utformas i nära anslutning till reglerna i tryckfrihetsförordningen om ansvar vid utgivning av periodisk skrift. Motionärerna anser att antalet programutgivare bör bestämmas till åtta och att möjlighet skall finnas att utse en eller flera ställföreträdare för varje programutgivare. Enligt utskottets mening är det icke lämpligt att nu ange antalet programutgivare utan härmed bör anstå till dess man vunnit erfarenhet av det nya systemet. Utskottet vill emellertid i likhet med motionärerna understryka såväl att restriktivitet skall iakttas vad gäller antalet programutgivare som att uppdraget endast skall anförtros tjänstemän i ledande ställning inom företaget.

Utskottet förutsätter vidare att programutgivare erhåller befogenhet i huvudsak motsvarande den som tillkommer utgivare av periodisk skrift. Närmare bestämmelser i dessa hänseenden torde, som departementschefen uttalat, få utfärdas i tillämpningsföreskrifter till radioansvarighetslagen.

Enligt 6 § kommer programföretaget att bära principalansvar för alla skador på grund av yttrandefrihetsbrott. Den skadeståndsskyldighet som härigenom kommer att åvila programföretaget framstår som den mest påtagliga fördelen med lagförslaget. Programföretagets skadeståndsansvar berörs i motionerna I: 805 och II: 980, där det ifrågasättes en framtida utvidgning av företagets skadeståndsskyldighet genom ett längre gående principalansvar eller objektivt ansvar. Även i motionerna I: 806 och II: 979 aktualiseras ett spörsmål som har viss betydelse för skadeståndsansvaret. I dessa motioner kritiseras nämligen avsaknaden av regler angående ekonomiskt förtal och det hemställes om att förslag till sådana bestämmelser måtte utarbetas. Såsom departementschefen anfört kommer principalansvarsfrågorna att tas upp i hela sin vidd i samband med det reformarbete på skadeståndsrättens område som förbereds inom justitiedepartementet. Med hänsyn härtill anser sig utskottet kunna godtaga att skadeståndsskyldigheten för programföretaget för närvarande begränsas på sätt som föreslagits i propositionen. Vad gäller spörsmålet om ekonomiskt förtal behandlas härmed sammanhängande frågor av utredningen om illojal konkurrens och av konsumentupplysningskommittén. Enligt utskottets mening är med bl. a. beaktande av angivna förhållanden vidare åtgärder icke nu påkallade. Utskottet instämmer emellertid med motionärerna i att dessa spörsmål är av stor betydelse och förutsätter att de genom motionerna aktualiserade problemen kommer att närmare övervägas vid det arbete som förestår inom Kungl. Maj:ts kansli.

I 8 § ges regler om handläggningen av mål rörande yttrandefrihetsbrott i radioprogram. Enligt huvudregeln skall Stockholms rådhusrätt vara forum i sådana mål men de skall kunna upptas även av annan rådhusrätt som är behörig att pröva tryckfrihetsmål. Utskottet förutsätter att vid prövningen av de omständigheter som skall tillmätas betydelse i forumfrågan skälig hänsyn också tas till den kränktes önskemål. I övrigt föranleder förslaget i vad avser rättegången icke något utskottets uttalande.

Av specialmotiveringen till 10 § framgår att programföretaget avses i viss omfattning skola göra upptagning av program för arkivering. Utskottet vill anmärka att arkivering av såväl ljud som bild bör ske av alla sådana program där fråga om yttrandefrihetsbrott kan förekomma.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen med avslag å

a) likalydande motionerna I: 805 och II: 980, såvitt avser yrkandet under I: 1,

b) likalydande motionerna I: 806 och II: 979, såvitt avser yrkandet under A: 1,

måtte bifalla förevarande proposition, nr 156, i motsvarande del;

II. att riksdagen — med förklaring att riksdagen icke kunnat i oförändrat skick antaga det genom propositionen framlagda lagförslaget, såvitt avser 3, 4 och 9 §§, — måtte i anledning av likalydande motionerna I: 805 och II: 980, såvitt avser yrkandet under I: 3, antaga förslaget i dessa delar med den ändring att lagen erhåller nedan angivna, såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

3 §.

För varje radioprogram skall finnas en *tillsynsman* med uppgift att förebygga yttrandefrihetsbrott. Ingenting får sändas mot *tillsynsmannens* vilja.

Tillsynsman skall vara myndig och ha hemvist i Sverige.

Tillsynsman förordnas av programföretagets chef eller av annan tjänsteman hos programföretaget enligt bestämmelser som meddelas av Konungen. Uppgift om vem som är *tillsynsman* skall före sändningen av

För varje radioprogram skall finnas en *programutgivare* med uppgift att förebygga yttrandefrihetsbrott. Ingenting får sändas mot *programutgivarens* vilja.

Programutgivare skall vara myndig och ha hemvist i Sverige.

Programutgivare förordnas av programföretagets chef eller av annan tjänsteman hos programföretaget enligt bestämmelser som meddelas av Konungen. Uppgift om vem som är *programutgivare* skall före sänd-

(Kungl. Maj:ts förslag)

program antecknas i register, som föres hos programföretaget och är tillgängligt för allmänheten.

Tillsynsman är ansvarig för yttrandefrihetsbrott i radioprogram för vilket han är förordnad.

Beträffande program som direkt-sändes kan dock den som skall förordna *tillsynsman* besluta, att i stället var och en som framträder i programmet själv skall bära ansvaret för yttrandefrihetsbrott som han begår. Om beslutet skall före sändningen underrättelse lämnas till de berörda och anteckning göras i register som avses i 3 § tredje stycket. Har sådan åtgärd försummats beträffande någon av dem som skola framträda i programmet, är beslutet utan verkan mot honom.

Har *tillsynsman* ej förordnats eller uppgift härom ej registrerats före sändningen, vilar det ansvar för yttrandefrihetsbrott i programmet som *tillsynsmannen* skulle ha burit i stället på den som haft att förordna *tillsynsman*.

Tillsynsman, tjänsteman hos programföretaget eller annan som har att taga befattning med radioprogram eller med nyhetsmeddelande för sådant program får ej avslöja vem som författat eller framställt program, framträtt i program eller lämnat meddelande för offentliggörande i program. Detta gäller dock ej, om den vars namn avslöjas sam-

(Utskottets förslag)

ningen av program antecknas i register, som föres hos programföretaget och är tillgängligt för allmänheten.

4 §.

Programutgivare är ansvarig för yttrandefrihetsbrott i radioprogram för vilket han är förordnad.

Beträffande program som direkt-sändes kan dock den som skall förordna *programutgivare* besluta, att i stället var och en som framträder i programmet själv skall bära ansvaret för yttrandefrihetsbrott som han begår. Om beslutet skall före sändningen underrättelse lämnas till de berörda och anteckning göras i register som avses i 3 § tredje stycket. Har sådan åtgärd försummats beträffande någon av dem som skola framträda i programmet, är beslutet utan verkan mot honom.

Har *programutgivare* ej förordnats eller uppgift härom ej registrerats före sändningen, vilar det ansvar för yttrandefrihetsbrott i programmet som *programutgivaren* skulle ha burit i stället på den som haft att förordna *programutgivare*.

9 §.

Programutgivare, tjänsteman hos programföretaget eller annan som har att taga befattning med radioprogram eller med nyhetsmeddelande för sådant program får ej avslöja vem som författat eller framställt program, framträtt i program eller lämnat meddelande för offentliggörande i program. Detta gäller dock ej, om den vars namn avslöjas sam-

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

tyckt till detta eller om skyldighet att avslöja hans namn föreligger enligt lag.

samtyckt till detta eller om skyldighet att avslöja hans namn föreligger enligt lag.

Brott mot — — — — — är justitiekanslern.

III. att riksdagen måtte, med avslag å

a) likalydande motionerna I: 805 och II: 980, såvitt avser yrkandet under I: 2, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet i denna del anfört,

b) likalydande motionerna I: 806 och II: 979, såvitt avser yrkandet under A: 2,

antaga lagförslaget i övrigt i oförändrat skick; samt

IV. att likalydande motionerna I: 806 och II: 979, såvitt avser yrkandet under C, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 december 1966

På sammansatt konstitutions- och första lagutskotts vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herr Georg Pettersson, fru Segerstedt Wiberg, herrar Erik Olsson, Hernelius, fröken Mattson, herrar Ferdinand Nilsson, Schött och Hjorth;

från a n d r a kammaren: fru Gärde Widemar, herrar Johansson i Trollhättan, Hamrin i Jönköping, Boo, Martinsson, fru Johansson, fru Kristensson och herr Zetterberg.

Reservation

av fru Gärde Widemar, fru Segerstedt Wiberg, herrar Hernelius, Hamrin i Jönköping, Schött och fru Kristensson, vilka ansett dels att i utskottets utlåtande tredje stycket sista meningen bort ha följande lydelse.

I enlighet med dessa yrkanden anser utskottet att ordet »ensamrätt» i 1 § i förevarande lagtext bör ersättas av uttrycket »tillstånd av Kungl. Maj:t».

dels ock att utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse.

I. att riksdagen — med förklaring att riksdagen icke kunnat i oförändrat skick antaga det genom propositionen

framlagda lagförslaget, såvitt avser 1 §, — måtte med bifall till likalydande motionerna I: 805 och II: 980, såvitt avser yrkandet under I: 1, samt i anledning av likalydande motionerna I: 806 och II: 979, såvitt avser yrkandet under A: 1, — antaga förslaget i denna del med den ändring att lagrummet erhåller nedan angivna, såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

1 §.

Denna lag gäller yttrandefriheten i ljudradio- och televisionsprogram (radioprogram) som svenskt programföretag äger anordna med *ensamrätt*.

Denna lag gäller yttrandefriheten i ljudradio- och televisionsprogram (radioprogram) som svenskt programföretag äger anordna med *tillstånd av Kungl. Maj:t*.

Bestämmelsen i — — — — — än programföretaget.

I frågor — — — — — annan författning.